University of Mumbai

AAMS_UGS /ICC/2022-23/158

CIRCULAR:-

Sub :- Master of Performing Arts (Folk Arts)

Ref :- RB/MU-2022/CR-255/Edn-5/1290, dated 01st November, 2022.

All the Principals of the Affiliated Colleges, the Head of the University Department and Directors of the recognized Institutions in Faculty of Inter-disciplinary are hereby informed that the recommendations made by the **Ad-hoc Board of Studies in Performing Folk Arts** at its online meeting held on **13th June, 2022** vide item No. **1** and subsequently passed in the faculty of Science & Technology and then by the Board of Deans at its online meeting held on **5th July, 2022** vide item No. **8.2 (N)** have been accepted by the Academic Council at its meeting held on **11th July, 2022**, vide item No. **8.2 (N)** and subsequently approved by the Management Council at its meeting held on **28th July, 2022** vide item No. **8** and that in accordance therewith, in exercise of the powers conferred upon the Management Council under Section 74(4) of the Maharashtra Public Universities Act, 2016 (Mah. Act No. VI of 2017) the Ordinance **6831 & 6832** Regulations **9621 to 9624** and the syllabus of **Master of Performing Arts (Folk Arts) Sem – I to IV (CBCS)** has been introduced and the same have been brought into force with effect from the academic year **2023-24**, accordingly. (The same is available on the University's website www.mu.ac.in).

MUMBAI – 400 032
07th November, 2022

(Dr. Shailendra Deolankar)
I/c. REGISTRAR

To,

The Principals of the Affiliated Colleges, the Head of the University Department and Directors of the recognized Institutions in Faculty of Inter-disciplinary.

A.C/8.2(N)/11/7/2022
M.C/8/28/7/2022

Copy forwarded with Compliments for information to:-

1) The Chairman, Board of Deans
2) The Dean, Faculty of Inter-disciplinary,
3) The Chairman, Ad-hoc Board of Studies in Performing Folk Arts ,
4) The Director, Board of Examinations and Evaluation,
5) The Director, Board of Students Development,
6) The Director, Department of Information & Communication Technology,
7) The Co-ordinator, MKCL.

Copy to :-

1. **The Deputy Registrar, Academic Authorities Meetings and Services (AAMS),**
2. **The Deputy Registrar, College Affiliations & Development Department (CAD),**
3. **The Deputy Registrar, (Admissions, Enrolment, Eligibility and Migration Department (AEM),**
4. **The Deputy Registrar, Research Administration & Promotion Cell (RAPC),**
5. **The Deputy Registrar, Executive Authorities Section (EA),**
6. **The Deputy Registrar, PRO, Fort, (Publication Section),**
7. **The Deputy Registrar, (Special Cell),**
8. **The Deputy Registrar, Fort/ Vidyanagari Administration Department (FAD) (VAD), Record Section,**
9. **The Director, Institute of Distance and Open Learning (IDOL Admin), Vidyanagari,**

They are requested to treat this as action taken report on the concerned resolution adopted by the Academic Council referred to in the above circular and that on separate Action Taken Report will be sent in this connection.

1. **P.A to Hon'ble Vice-Chancellor,**
2. **P.A Pro-Vice-Chancellor,**
3. **P.A to Registrar,**
4. **All Deans of all Faculties,**
5. **P.A to Finance & Account Officers, (F.& A.O),**
6. **P.A to Director, Board of Examinations and Evaluation,**
7. **P.A to Director, Innovation, Incubation and Linkages,**
8. **P.A to Director, Board of Lifelong Learning and Extension (BLLE),**
9. **The Director, Dept. of Information and Communication Technology (DICT) (CCF & UCC), Vidyanagari,**
10. **The Director of Board of Student Development,**
11. **The Director, Department of Students Walfare (DSD),**
12. **All Deputy Registrar, Examination House,**
13. **The Deputy Registrars, Finance & Accounts Section,**
14. **The Assistant Registrar, Administrative sub-Campus Thane,**
15. **The Assistant Registrar, School of Engg. & Applied Sciences, Kalyan,**
16. **The Assistant Registrar, Ratnagiri sub-centre, Ratnagiri,**
17. **The Assistant Registrar, Constituent Colleges Unit,**
18. **BUCTU,**
19. **The Receptionist,**
20. **The Telephone Operator,**
21. **The Secretary MUASA**

for information.

AC-11/07/2022

AC –

Item No. – 8.2 (N)

University of Mumbai

Syllabus for
Master of Performing Arts (Folk arts)

Semester –(I to IV)
(Choice Based Credit System)

(Introduced from the academic year 2023-24)

Scanned with OKEN Scanner

University of Mumbai

O: 6831 Title of Course	**Master of Performing Arts (Folk arts)**
O: 6832 Eligibility	Any Graduation
R: 9621 Duration of Course	Two year
R: 9622 Intake Capacity	25 student per batch
R: 9623 Scheme of Examination	Theory Examination + Practical (60+40)
R: 9624 Standards of Passing	The candidate must obtain 40% of the total marks in external and internal examination to pass the course
No. of years/Semesters:	Two year – four semester
Level:	P.G. / ~~U.G / Diploma / Certificate~~
Pattern:	~~Yearly~~ / Semester
Status:	New / ~~Revised~~
To be implemented from Academic Year:	From Academic year 2023-2024

Signature:

Chairman of Board of Studies
Prof. Dr. GANESH CHANDANSHIVE
H.O.D.
Lokkala Academy University of Mumbai

Signature:

Faculty of Dean

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

University of Mumbai

PREAMBLE:-

The University of Mumbai has proposed to commence two year M.A in (P.G.Degree two years Program) under the aegis of Lokkala Academy, Mumbai.

A Folk Art is the expression of the ethos of a community through music, dance or drama performance is its basic characteristics. Hence Performing Folk Art has always been an indivisible part of community life and culture. Community life manifests itself through Folk Arts relating to contemporary life which are naturally inspired and instinctive traditionalism is their hallmark. That is why the entire Folk lore is said to be the 'Science of Tradition' the legacy of Folk-Art is transmitted from generation to generation. It's from is like that of banyan tree. The branches leaves and exposed roots become old and get withered while new ones sprout in their place. These manifestations of the people songs dance and drama which spring from amongst the people and for the people go into yet another bloom. The building bloks of contemporaneous community life which have outlived their relevance drop off and new shoots of new expression manifest themselves.

Richard Darsons in his book Folk Lore and Folk Life while defining performing Folk Art or what traditionally goes by the form folk play observes,

'Drama of any sorts calls for the creation of a play-world by the players, generally through use the conventional symbolic objects, masks, costumes, a special area for playing and conventional stylized actions.'

Indian culture is one of symbols. The core of Indian culture having tradition of thousands of years was originally Folk Culture in which rites, actions and plays relating to the power that underlines the governance of the universe, holds a place of extraordinary importance. These ritualistic commandments took the form of performing arts with the changing times. Religion sects, customs, traditions and faiths expert a tremendous influence on the mass mind Folk-Lore and performing Folk Arts are woven around spiritualism social awakening and entertainment.

Till date no scientific study of Indian Folk Literature and performing Folk Arts collection collation and presentation without studying the basic spirit of performing folk arts. A lot of creativity is possible through nature instincts in folk –Arts which also leads to personality developments. Recently Indian Folk art has been getting professionalized at the national as well as international level. It also greatly influences theatre, films and all other forms which skill fully utilized various Folk-Arts

In modern times the study of music, dance and dramatics has become essential so is the case with the performing Folk-Arts which is increasingly finding its way in commercial arena. The Folk-Arts gets carried form one generation to other through an informal system of education –gurukul. But now its formal and scientific study has become imperative and hence an effort is being made to introduce a formal course in performing folk art at the university level. In new national Education policy there is a emphasis on education related to moral values performing folk arts enhance the value based education.

Title: - M.A in Performing Folk Arts- II Year
Eligibility: Graduation in any Faculty
Duration: Two year
Fees: 25,000/-
Capacity – 25 students per course

Teachers qualification (Theory): An outstanding scholar with established
Teacher's qualification (Practical's): reputation that has made significant contribution to knowledge
Medium: Marathi
Scheme: Theory & Practical
AIMS AND OBJECTIVES OF LOKKALA ACADEMY:
To impart scientific knowledge of Folk Lore and performing Folk Arts
To encourage the professionalism in performing Folk art filed
To create the academic ambience in performing Folk Art filed
To encourage the research, documentation and development work in PFA filed
To create the powerful link between traditional approach and innovative approach

Scanned with OKEN Scanner

To create an additional avenue of self-employment for students of the University of Mumbai and also to benefit the cultural arena by providing it with suitably trained persons in the field of performing Folk Arts.
To prepare students to exploit opportunities in the field of performing Folk Art, Folk performance administration, Folk Research and exploit the possibilities of mass education and communication through Folk performance which will help students to work with print media electronic media through folk-culture background.
To train all round folk-theatre professionals, who will provide leadership to the folk theatre culture of the country and work as facilitators for national and International folk- theatre.
The Academy will also undertake to plan and implement master courses and certificate courses in thefield of performing Folk Arts in Future

Signature:

Chairman, Board of Studies

Prof. Dr. GANESH CHANDANSHIVE
H.O.D.
Lokkala Academy University of Mumbai

Signature:

Faculty of Dean

Scanned with OKEN Scanner

लोककला अकादमी, मुंबई विद्यापीठ

मुंबई

विषय

प्रयोगात्म लोककला
(पदव्युत्तर पदवी अभ्यासक्रम)

P.G. Degree Title
Master in Performing Folk Arts
(Post Graduate Two Year Degree course)

अभ्यासक्रम पदवी शिर्षक : 'प्रयोगात्म लोककला' पदव्युत्तर पदवी

(Master in Performing Folk Arts)

शैक्षणिक योग्यता : उच्च पदवी, कुठलाही पदवीधर विद्यार्थी या कोर्सला प्रवेश घेऊ शकेल. लोककलते पी.जी डिप्लोमा झालेला विद्यार्थीप्रवेश घेऊ शकतो.

अभ्यासक्रम कालावधी : 2 वर्षे

सेमिस्टर: चार सेमिस्टर (प्रतिवर्षदोन सेमिस्टर)
(प्रथम सत्र एक सेमिस्टर, व्दितिय सत्र एक सेमिस्टर)

कोर्स क्रेडीट्स : एकूण 120 क्रेडीट (30credit×4semester)

विद्यार्थी वर्ग संख्या : 25-25 (प्रथम आणि व्दितीय वर्ष एकूण 50 विद्यार्थी)

Scanned with OKEN Scanner

सेमिस्टर 1 : अभ्यासक्रम

प्रश्नपत्र 1 : भारतीय लोकसाहित्याचा इतिहास आणि प्रयोगात्म लोककला
एकूणगुण : 200 (120 बाह्य मूल्यांकन + 80 अंतर्गत मूल्यांकन)
क्रेडिट - 10

घटक : 1) लोकसाहित्य व्याख्या

15 गुण

भारतीय तज्ज्ञ	जागतिक तज्ज्ञ
अ) डॉ. दुर्गा भागवत	च) विलियम बास्कन
ब) डॉ. प्रभाकर मांडे	छ) आलेक्झांडर क्राप
क) डॉ. रामचंद्र चि. ढेरे	ज) रिचर्ड डॉरसन
ड) डॉ. तारा भवाळकर	झ) ॲन्थोवेन

घटक : 2) लोकसाहित्य वाङ्मयीन वर्गीकरण

15 गुण

अ) लोककथा व लोकगीते
ब) पुराकथा व विधी गीते
क) म्हणी, वाक्प्रचार, उखाणे, प्रहेलिका (कोडी)
ड) शाहिरी पोवाडा आणि कथागीते

घटक : 3) लोककलेची व्याख्या

भारतीय तज्ज्ञ	जागतिक तज्ज्ञ
अ) डॉ. मधुकर वाकोडे	च) कथरीन हॅन्सन
ब) डॉ. प्रकाश खांडगे	छ) फिलिप जेरीली
क) डॉ. वशिष्ठनारायण त्रिपाठी	ज) हायना डी. ब्रुईन
ड) डॉ. कपिला वात्सायण	झ) सय्यद जमीर
इ) डॉ.जवाहरलाल हांडू	

15 गुण

घटक : 4 लोककलांचे वर्गीकरण **15 गुण**

अ) विधीनाट्ये
ब) भक्तीनाट्ये
क) प्रबोधनपर लोककला
ड) रंजनप्रधान लोककला

Scanned with OKEN Scanner

घटक : 1) भारतीय प्रयोगात्म लोककलांचा इतिहास — 15 गुण

भारतीय तज्ञ

अ) प्राचीन कालखंडातील लोककला

ब) मध्ययुगीन कालखंड लोककला

क) स्वांतत्रपूर्व कालखंड लोककला

ड) स्वातंत्र्योत्तर कालखंड लोककला

घटक : 2) भारतीय प्रयोगात्म लोककलांची उद्दिष्ट्ये — 15 गुण

अ) देवतांचे तुष्टीकरण

ब) आध्यात्मिक उद्बोधन

क) सामाजिक प्रबोधन

ड) लोकरंजन

घटक : 3 भारतीय प्रयोगात्म लोककलांची वैशिष्ट्ये — 15 गुण

अ) पारंपरिकता

ब) सहजस्फुर्तता

क) नित्यनूतनता

ड) स्थल-काल संवादित्व

घटक : 4) भारतीय प्रयोगात्म लोककलांच्या शिर्षस्थ महनीय व्यक्ती — 15 गुण

अ) भिकारी ठाकूर (विदेशिया)

ब) गुलाबबाई (नौटंकी)

क) तिजनबाई (पंडवाणी)

ड) यमुनाबाई वाईकर (लावणी)

इ) प्रभाकर निचकवडे (तुंबडी गायन)

फ) शिवराम कारंथ (यक्षगान)

Scanned with OKEN Scanner

सेमिस्टर 1 : अभ्यासक्रम

प्रश्नपत्र 3 : प्रयोगात्म लोककला परिचय

(प्रात्यक्षिक – 1, मौखिक परिक्षा)

एकूणगुण : - 200 (120 बाह्य मूल्यांकन +80अंतर्गत मूल्यांकन)

क्रेडिट - 10

1)लोकसंगीत (लावणी, पोवाडा गीत रचना)

2)लोकवाद्य (ढोलकी, डफ, तुणतुणे, टाळ)

3) लोकनृत्य (लावणी नृत्य, वाघ्यामुरळी नृत्य)

4) लोकनाट्य (तमाशा सादरीकरण घटक माहिती)

प्रश्नपत्र 4 : प्रयोगात्म लोककलांचे सादरीकरण

(प्रात्याक्षिक-2 - मंचप्रदर्शन)

एकूण गुण -200 (120 बाह्यमूल्यांकन +80अंतर्गत मूल्यांकन)

क्रेडिट - 10

1) लावणी, पोवाडा लोकसंगीत सादरीकरण

2) ढोलकी, डफ, तुणतुणे, टाळ लोकवाद्य सादरीकरण

3) लावणी नृत्य, वाघ्यामुरळी नृत्य, लोकनृत्य सादरीकरण

4) तमाशा, लोकनाट्य सादरीकरण

अ) वरीलपैकी कोणत्याही एका कला प्रकाराचे सादरीकरण किमान 10 मिनिटेकरणे अपेक्षित आहे.

ब) परीक्षकांनी सुचवलेल्या कोणत्याही एका लोककला प्रकाराचे सादरीकरण 10 मिनिटे करणे अपेक्षित आहे.

क) पाठ्यक्रमातील कोणत्याही एका वाद्याचे सादरीकरण करणे अपेक्षित आहे.

Scanned with OKEN Scanner

सेमिस्टर 2 : अभ्यासक्रम

प्रश्नपत्र 5 : भारतीय लोककलांचा इतिहास आणि वर्गीकरण

एकूणगुण : - 200 (120 बाह्य मूल्यांकन +80 अंतर्गत मूल्यांकन)

क्रेडिट - 10

घटक : 1) पूर्वरंगातील घटक **15 गुण**

अ) देवतेला आवाहन व रंगस्थळी पाचारण

ब) गण, गौळण, स्फुट पदे

क) स्फुटपदांची संपादणी

ड) सूत्रधार व पात्रांचे परस्परातील हास्यविनोद

15 गुण

घटक : 2) उत्तररंगातील घटक

अ) आख्यानपर कथाकाव्याचे सादरीकरण (केवळ गायकी - संपादणी ज्ञान)

ब) कथाकाव्याचे नाट्यात्म सादरीकरण

क) आरती आणि भैरवी

ड) तमाशा, भारूड, जागरण-गोंधळ, खडीगंमत, दशावतार या कलाप्रकारांचा कृतीअभ्यास

घटक : 3) लोककलांचा कृती अभ्यास **15 गुण**

अ) वाद्यमेळाच्या प्रारंभी वाद्य वादनातून प्रयोगाची सूचना

ब) नामघोश, देवता आवाहनाच्या गायकीचे विविध प्रकार

क) झील सदृश्य गायकी व संपादणी, बतावणीचे विविध प्रकार

ड) रंगस्थळी देवतावरण - देवता आवाहन,-देवता संचार,-देवता निर्गमन कृती अभ्यास

घटक : 4 सामुहिक लोककलाप्रकारातील व्यक्तिगत सहभाग **15 गुण**

अ) अभिनय सराव पध्दतीच्या विविध क्रिडा, व विषयाची एकाग्रता

ब) शारिरिक हालचाली, सहजस्फुरता, उत्स्फूर्तता

क) कल्पकता वाढविण्यासाठी सराव

ड) एखाद्या लोकाविष्काराचा अभ्यास व त्याचे नाट्यकरण, सादरीकरणात कलाकारांची परस्परांशी आदा -प्रदान परस्पर संबंध

Scanned with OKEN Scanner

घटक: 1) लोककलांचे स्थलसापेक्ष वर्गीकरण **15 गुण**

अ) अंगणीय, प्रांगणीय व मंदिर परिसरातील कलाप्रकार वर्गीकरण

ब) कृषी क्षेत्रातील व आदिवासी लोककला प्रकार

क) लोककला प्रस्तुतील नाट्यशास्त्रीय दृष्टीकोणातून भाव, विभाव, अनुभाव

ड) कलाकारांची रंगस्थळी सरंचना व दृश्यरूप

घटक: 2) लोकसंगीताची पारंपरिक पार्श्वभूमी **15 गुण**

अ) लोकसंगीताची उत्पत्ती आणि विकास

ब) पारंपरिक लोकगीतांचे अध्ययन: गण, गौळण, भारूड, कटाव

क) पारंपरिक सण -उत्सवामध्ये लोकसंगीताचे महत्व, गोधंळ, जागरण, जोगवा, भुलाबाईचे गाणी

ड) लोकनृत्याच्या विविध शैलीचे विस्तृत अध्ययन: बिहू, गिद्दा, गोंदली, घुमर

घटक: 3 भारतीय लोकनाट्यांचा अभ्यास **15 गुण**

अ) लोकनाट्यांचा आदिबंध

ब) लोकनाट्याचे मानवी जिवन, सण, उत्सवासोबत संबंध

क) लोकनाट्याचे विविध प्रकारांची विस्तृत माहिती-दशावतार, ललित, खेळे, अंकियानाट (आसाम), नौटंकी (उत्तरप्रदेश), माच (मालवा)

ड) लोकनाट्याची संहिता - लोकभाषा, रंगतंत्र, प्रस्तुती

घटक: 4) लोकवाद्यांचा परिचय **15 गुण**

अ) महाराष्ट्रातील पारंपरिक लोकवाद्यांची माहिती

ब) लोकवाद्यांचे वर्गीकरण

क) लोककलानिहाय पारंपरिक लोकवाद्यांचा परिचय

ड) जेष्ठ व श्रेष्ठ लोकवादकांचा जिवन परिचय

Scanned with OKEN Scanner

सेमिस्टर 2: अभ्यासक्रम

प्रश्नपत्र 7: प्रयोगात्म लोककला परिचय

(प्रात्यक्षिक – 1 - मौखिक परिक्षा)

एकूणगुण : 200 (120 बाह्यमूल्यांकन +80अंतर्गत मूल्यांकन)

क्रेडिट - 10

1)लोकसंगीत (गण गौळण, भारूड)

2)लोकवाद्य (संबळ, हलगी, तुणतुणे)

3)लोकनृत्य (लावणी नृत्य, वाघ्यामुरळी नृत्य)

4)लोकनाट्य (यक्षगाण, वगनाट्य, नौटंकी लोकनाट्य)

प्रश्नपत्र 8: प्रयोगात्म लोककलांचे सादरीकरण

(प्रात्यक्षिक - 2 - मंचप्रदर्शन)

एकूणगुण : 200 (120 बाह्यमूल्यांकन +80अंतर्गत मूल्याकन)

क्रेडिट - 10

1)गण गौळण, भारूड (लोकसगंगीत)

2)संबळ, हलगी, तुणतुणे (लोकवाद्य)

3)लावणी नृत्य, वाघ्यामुरळी नृत्य (लोकनृत्य)

4)यक्षगाण, वगनाट्य, नौटंकी (लोकनाट्य)

अ) वरीलपैकी कोणत्याही एका कलाप्रकाराचे सादरीकरण किमान 10 मिनिटे करणे अपेक्षित आहे

ब) परिक्षकांनी सुचवलेल्या कोणत्याही एका लोककला प्रकाराचे सादरीकरण 10 मिनिटेकरणे अपेक्षित आहे

क) पाठ्यक्रमातील कोणत्याही एका वाद्याचे प्रस्तुतीकरण करणे अपेक्षित आहे.

Scanned with OKEN Scanner

सेमिस्टर 3: अभ्यासक्रम प्रश्नपत्र

9: भारतीय लोककला-लोकनाट्याची शैलीचा अभ्यास धीनाट्य स्वरूप आणि सदरीकरणाची शैली किंवा लोककला - लोकसाहित्याचे संशोधन पद्धती

एकूणगुण : 200 (120बाह्यमूल्यांकन +80अंतर्गत मूल्यांकन)

क्रेडिट - 10

घटक 1: विधीनाट्याचा मूल स्त्रोत 15 गुण

अ) लोकजीवन आणि विधीनाट्य संबंध

ब) लोकजीवनात विधीचे महत्व आणि विधी साजरी करण्याच्या पध्दती

क) विधीनाट्यामधील संगीत, नृत्य व गीतांचे महत्व

ड) विधीनाट्याचे प्रादेिशक रूप प्रकार

घटक 2: प्रादेशिक पारंपरिक विधीनाट्याचा अभ्यास 15 गुण

अ) चैत्रगौर (तिज व रामनवमी)

(नृत्य-गायन विविध खळे,रामलिला रामजन्माचा नाट्यात्म विधी, भजन, किर्तन, शोभा यात्रा)

ब) नागपंचमी आणि गणपती उत्सव

(फेरावरची नृत्य, खेळगीते, कथागीते, नृत्य, गायन, संगीत, संवाद नाट्य)

क) चंपाषष्ठी व देविच्या उपासनेचे विधी

(वाघ्यामुरळीचे जागरण, वाघ्यामुरळीचे नृत्य, नाट्य)

ड) सांप्रदायिक लोकपरंपरेंतगर्त येणारे विधी

(वारकरी भजन, चक्रीभजन, दिंडी, सांप्रदायिक किर्तन, भारूड)

घटक 3: विधीनाट्य आणि भक्तिनाट्यः रंगतंत्र 15 गुण

अ) प्रादेशिक पारंपरिक विधीनाट्यामध्ये नृत्याचे महत्त्व

(गोंधळ, जागरण, किर्तन, लळीत दशावतार)

ब) पारंपरिक वाद्य आणि विधीनाट्याचा संबंध

1) भजन, किर्तन - टाळ, मृदगं, विणा, चिपळ्या, पेटी

2) गोंधळ - संबळ, तुणतुणं, झांज

3) जागरण - डफ, तुणतुणे, घाटी, घुंगरू

4) दशावतार - मृदंग, मंजिरी, पेटी, ढोल

Scanned with OKEN Scanner

क) विधीनाट्य आणि भक्तीनाट्य: रंगभुषा, वेशभुषा

1)विधीनाट्य प्रस्तुतीमध्ये रंगभुषेची आवश्यकता स्पष्ट करणे.

2)विधीनाट्यातील रंगभुषा साहित्य व त्यांचे महत्त्व

3)विधीनाट्यातील पात्र व त्यांची वेषभुषा

4)विधीनाट्याचे यजमान व भक्तगण प्रेक्षक व सादरीकरण जागा, रंगमंचाचे महत्त्व

घटक 4: लोकधर्मी नाट्याची परंपरा **15 गुण**

1)लोकधर्मी विधीनाट्यात रंजनाचे स्वरूप व नाट्यरसिक प्रेक्षकांचे महत्व

2)मनोरंजनात्मक हेतूने नृत्य, गीत, संवाद यांचा लोकधर्मी परंपरेशी संबंध

3)विधीतील नाट्यात नृत्य, गीत व संवाद यांचा कथा, पात्र व देवता परस्पर संबंध

4)विधीनाट्याचे वाङ्मयीन, प्रायोगिक, समकालीन आणि व्यावसायिक मूल्य व महत्त्व

घटक: 1) विविध भारतीय लोककला प्रकार व शैली **15 गुण**

अ) बिदेशिया, नौटंकी, जात्रा, रामलिला सादरीकरण शैली

ब) तमाशा (वगनाट्य) खडीगंमत, दशावतार सादरीकरण शैली

क) लोककला प्रस्तुतीमध्ये होणारी नाट्यरस निष्पत्ती

ड) लोकनृत्यातील कलावंतांच्या शारिरिक क्रिया व मुद्राभिनय

इ) लोककलेमध्ये विनोदाचे स्वरूप

घटक: 2) लोककलेतील संगीताचे स्थान व महत्त्व **15 गुण**

अ) लोकसंगीताचा परिचय आणि वैशिष्ट्ये

ब) लोकसंगीतातील ताल व ठेके

क) लोकगीत रचना स्वरलिपीबध्द करणे

ड) लोकवाद्यांचे सामान्य ज्ञान व बनावट

घटक: 3 लोककलेमध्ये नृत्याचे स्थान व महत्व **15 गुण**

अ) लोककलेत समाविष्ट नृत्य कलाप्रकार

ब) लोकनृत्याची रंगभुषा आणि वेषभुषा महत्व

क) लोकनृत्यातील वाद्य, वादन व वादक

ड) लोकनृत्य: श्रमपरिहार, विधी आणि मनोरंजन महत्व

घटक: 4) लोककला व लोकसंस्कृतीचा परस्पर संबंध **15 गुण**

अ) भारतीय आणि प्रादेशिक पारंपरिक लोककलांचा आंतरसंबंध

ब) लोककलांचे जतन, संवर्धन आणि संरक्षणाची आवश्यकता

क) विविध प्रादेशिक लोककला आणि सांस्कृतिक केंद्राचा परिचय

ड) पारंपरिक व आधुनिक लोकरंगभूमी: काळाचा परिणाम व स्थित्यंतरे अभ्यास

Scanned with OKEN Scanner

सेमिस्टर 3: अभ्यासक्रम

प्रश्नपत्र 11: प्रयोगात्म विधीनाट्य शैलीचा परिचय

(प्रात्यक्षिक – 1 - मौखिक परिक्षा)

एकूणगुण : 200 (120बाह्य मूल्यांकन + 80 अंतर्गत मूल्यांकन)

क्रेडिट - 10

1) भजनाचे विविध प्रकार (वारकरी भजन, चक्री भजन, दिंडी, भारूड)
2) लोकवाद्य (मृदंग, टाळ, झांज चिपळ्या, संवादिनी)
3) उत्सव नृत्य (मंगळागौर, शेतकरी नृत्य)
4) विधीनाट्य (दशावतार, तमाशा, किर्तन)

प्रश्नपत्र 12 : प्रयोगात्म विधीनाट्य शैलीचे सादरीकरण

(प्रात्यक्षिक – 2 -मंचप्रदर्शन)

एकूणगुण : - 200 (120 बाह्य मूल्यांकन +80अंतर्गत मूल्यांकन)

क्रेडिट - 10

1) वारकरी भजन, चक्रीभजन, दिंडी, भारूड (भजनाचे विविध प्रकार)
2) मृदंग टाळ, झांज चिपळ्या, संवादिनी, दिमडी (लोकनाटय)
3) मंगळागौर, शेतकरी लोकनृत्य सादरीकरण
4) दशावतार, तमाशा लोकनाट्य सादरीकरण

अ) वरीलपैकी कोणत्याही एका कलाप्रकाराचे सादरीकरण किमान
10 मिनिटेकरणे अपेक्षित आहे

ब) परिक्षकांनी सुचवलेल्या कोणत्याही एका लोककला प्रकाराचे सादरीकरण
10 मिनिटेकरणे अपेक्षित आहे

क) पाठ्यक्रमातील कोणत्याही एका वाद्याचे प्रस्तुतीकरण करणे अपेक्षित आहे. (किमान 5 मिनिट)

Scanned with OKEN Scanner

सेमिस्टर 4 : अभ्यासक्रम

प्रश्नपत्र 13 : लोकनाट्याचे संहिता आणि पारंपरिक लोककलावंत यांचा चरित्रात्मक अभ्यास

किंवा लघुशोध प्रबंध

एकूणगुण : - 200 (120 बाह्य मूल्यांकन +80अंतर्गत मूल्यांकन)

क्रेडिट - 10

घटक : 1) भारतीय लोकनाट्य सहिंता अभ्यास 15 गुण

अ) कुडिआट्टम, कुचामणी ख्याल, नौटंकी संहिता आणि सादरीकरण घटक

ब) दशावतार, खडीगंमत, तमाशा (वगनाट्य) संहिता आणि सादरीकरण घटक

क) लोकधमी आणि नाट्यधर्मी शैलीचा एकदुसÚयावरील प्रभाव व सादरीकरणातील महत्व

ड) लोकनाट्य कला संहिता, विषय, कथानक व संवाद, बोलीभाषा

घटक : 2) लोककला व लोककलावंत 15 गुण

अ) तमाशा जेष्ठ लोककलावंत परिचय व कार्य (कोणतेही पाच लोकलावंत)

शाहीर पट्ठेबापुराव, कलावती पवळ हिवरगावकर, विठाबाई भाऊ नारायणगावकर, रोशन सातारकर

ब) खडीगंमत जेष्ठ लोककलावंत परिचय व कार्य (कोणतेही पाच लोकलावंत)

क) नामवंत लोकशाहीर, रचनाकार, (कोणतेही पाच जेष्ठ लोकलावंत)

लोकशाहीर होनाजी बाळा, शाहीर राम जोशी, हैबती बुवा, परसराम, अंनंत फदी

ड) लोकवाद्यकारांचा परिचय (कोणतेही पाच जेष्ठ लोकलावंत)

लोकवादक - श्री पांडुरंग घोटकर, श्री.अण्णा जोशी, श्री.केशव बडगे, श्री.अर्जुन शेजवळ

घटक : 3 प्रसिध्द लोकनाट्य संहिता व प्रस्तुती अभ्यास 15 गुण

अ) विच्छा माझी पुरी करा (वगनाट्य) - दादु इंदुरीकर 15 गुण

विषय, कथानक, संवाद व कलावंत दादा कोंडके यांचे योगदान

ब) आंधळ दळतय - शाहीर साबळे

विषय, कथानक, संवाद व कलावंतांचे योगदान

Scanned with OKEN Scanner

घटक : 4) लोकनाट्य शैलीतील नाटक व रंगमचीय नाटक परस्पर प्रभाव

अ) जांभुळ आख्यान - नाटककार सुरेश चिखले

विषय, कथानक, संवाद व लोककलावंत शाहीर विठ्ठल उमप यांचे योगदान

शाहीर राजारामभाऊ गोंधळी यांचे योगदान व कार्य

ब) खंडोबाच लगीन - विषय, कथानक, संवाद व लोककलावंतांचे योगदान

क) झुलवा - उत्तम बंडु तुपे, घाशिराम कोतवाल - विजय तेंडकुलकर,

विषय, कथानक, संवाद सादरीकरणात लोककला शैलीचा उपयोग व परिणाम

ड) शाहीर अमरशेख, शाहीर साबळे, शाहीर विठ्ठल उमप यांचे लोककलेतील योगदान

घटक : 1) कळसूत्री बाहुल्यांची रंगभूमी 15 गुण

अ) महाराष्ट्रातील कळसूत्री बाहुल्यांची परंपरा

(प्राचीनता, बाहुल्याचे प्रकार, सादरीकरणाचे विषय आणि बाहुल्याचे पात्र, संगीत)

ब) पाश्चात्य देशातील कळसूत्री बाहुल्यांचे खेळ

क) कळसुत्री बाहुल्याची बनावट, बाहुल्यांचा खेळाचा रंगमंच

ड) बोलक्या बाहुल्याचे खेळ व लोकप्रियता, बाहुल्यांच्या खेळाचे भवितव्य,

घटक : 2) प्राचीन पारंपरिक लोककला परंपरा 15 गुण

अ) चित्रकथी, मसानजोगी, डक्कलवार-किंगरीवाले कला परंपरा अभ्यास

ब) आदिवासीचे मुखवटा नाट्य अभ्यास - भवाडा नृत्यनाट्य

क) बहुरूपी (रायरंद) सोंगांची परंपरा, सोगाचे प्रकार, भारताच्या विविध प्रदेशातील सोंगाची परंपरा

ड) छायानाट्याची परंपरा व विकास

घटक : 3 परप्रांतीय लोक नृत्य, नाट्यांचा अभ्यास 15 गुण

अ) भवाई- गुजरात, तिरूकुथू- तामिळनाडू,

ब) बुर्राकथा-आंध्रप्रदेश, स्वांग-हरियाणा

क) पुरूलिया छाऊ, सराईकले छाऊ, मयुरभंज छाऊ (बंगाल, ओरिसा, झारंखंड)

ड) भांड पाथेर - कश्मीर, जागोर-गोवा

घटक : 4) लोकरंगभूमी प्रभावी संवाद माध्यम 15 गुण

अ) लोकशिक्षण व समाजप्रबोधनाचे माध्यम

ब) लोकरंगभूमीची समाजसवेंदना

क) बहुमुखी लोकरंगभूमी एक संवाद माध्यम

ड) लोरंगभूमीचे सांस्कृतिक वास्तव, लोकरंगभूमीचे भवितव्य, स्थित्यंतरे

Scanned with OKEN Scanner

सेमिस्टर 4 : अभ्यासक्रम

प्रश्नपत्र 15 : प्रयोगात्म लोककला, कलावंत व लोकनाट्य परिचय

(प्रात्यक्षिक - 1 - मौखिक परिक्षा)

एकूणगुण : 200 (120 बाह्य मूल्यांकन +80 अंतर्गत मूल्यांकन)

क्रेडिट - 10

1)लोककलावंतांचा परिचय देणे (कोणतेही दोन)

2)लोकनाटक व नाटककारांची माहिती देणे (कोणतेही दोन)

3)भारतीय लोकनाटकांचा परिचय व महत्व सांगणे (कोणतेही दोन)

4)लोकवादक व वाद्यांची माहिती सांगणे (कोणतेही दोन)

प्रश्नपत्र15 : लोककला-लोकनाट्य निर्मिती व सादरीकरण

(प्रात्यक्षिक - 2 - मंचप्रदर्शन)

एकूणगुण : 200 (120 बाह्य मूल्यांकन +80अंतर्गत मूल्यांकन)

क्रेडिट - 10

1)बहुरुपी, भवाडा, आदिवासी मुखवटे बनवणे

2)कठपुतली/बोलक्या बाहुल्यांचे खेळ

3)लोकनुत्य /लोकसंगीत कला निर्मिती, सहभाग, सादरीकरण

4)लोककला/लोकनाटय निर्मिती, सहभाग व भूमिका सादरीकरण

अ) वरीलपैकी कोणत्याही एका कलाप्रकाराची समुह सहभाग, कला निर्मिती करणेअपेक्षित आहे

ब) परिक्षकांनी सुचवलेल्या कोणत्याही एका लोककला प्रकाराचे सादरीकरण 10 मिनिटे करणे अपेक्षित आहे, आमंत्रित कलाकारांसमोर सामुहिक सादरीकरण सहभाग

क)विविध भारतीय लोककला प्रकारातील कोणत्याही एका विषयावर आधारित लघुशोध प्रबंध तयार करून सादर करणे

Scanned with OKEN Scanner

अभ्यासग्रंथ नामावली

1. लोकरंग आणि अभिजात रंगभूमी : डॉ. प्रभाकर मांडे
2. मौखिक वाङमयची लोकसाहित्याची रूपरेखा : दुर्गा भागवत, वरदा प्रकाशन
3. लोकरंगभूमी : डॉ. प्रभाकर मांडे, गौदावरी प्रकाशन, औरंगाबाद, प्र. आवृत्ती, डिसेंबर 1996
4. लोकरंगकला परंपरा : डॉ. प्रभाकर मांडे
5. लोकनागर रंगभूमी : डॉ. तारा भवाळकर
6. लोकसाहित्य वाङमय प्रवाह : डॉ. तारा भवाळकर
7. लोकपरंपरा आणि स्त्री प्रतिभा : डॉ. तारा भवाळकर
8. यक्षगाण आणि मराठी नाट्य परंपरा : डॉ. तारा भवाळकर
9. लोकसंस्कृतीचे उपासक : डॉ. रा. चि. ढेरे
10. झाडीपट्टी रंगभूमी : श्री. धनंजय नाकाडे धनंजय प्रकाशन, वडसा, 1992
11. नाटक लोक आणि लौकिक : श्री.प्रकाश मेदनकर, कल्पना प्रकाशन नांदेड 2001
12. लोकगंगा : महाराष्ट्राच्या लोककला आणि लोकनृत्ये : सदानंद राणे, डिंपल प्रकाशन, मुंबई
13. विदूषक संकल्पना आणि स्वरूप : डॉ.मोनिका ठक्कर
14. भुलजा- भुलाबाई के लोकगीत उद्देश और अर्थ : डॉ. मोनिका ठक्कर
15. लोकरंग- नाट्यरंग - डॉ. मोनिका ठक्कर
16. Folk theatre forms of Maharashtra: Dr. Monika Thakkar
17. Tradition of Indian folk dance: Dr. kapila vatsayan
18. Folklore and Folk life an Introduction: Edited by Rechard M. Dorson
19. लोकलेणी, संपादक डॉ. प्रकाश खांडगे, लोकवाङ्मय गृह, २०१६
20. लोकसाहित्याचे स्वरूप , डॉ. प्रभाकर मांडे, गोदावरी प्रकाशन, औरंगाबाद, २००९
21. मराठीचे लोकनाट्य तमाशा कला आणि साहित्य, नामदेव व्हटकर, अजब पब्लिकेशन, कोल्हापूर, २०१०.
22. संत ज्ञानेश्वर आणि संत मीराबाई यांची मधुरा भक्ती, डॉ. दीपा क्षीरसागर, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाऊस, पुणे,
23. १९९९
24. पेशवाईतील लावणी, संपादक, डॉ सयाजीराव गायकवाड, प्रा. आनंद गिरी, ज्ञान मंगल प्रकाशन, सोलापूर,
25. २०२१
26. लोकसंस्कृती आणि लोकसाहित्य (भारतीय संकल्पना आणि परंपरा), डॉ. अनिल सहस्रबुद्धे, चिन्मय प्रकाशन,
27. औरंगाबाद, २०२२

Scanned with OKEN Scanner

28. भारतीय ललित कालाओ की ज्ञानप्रणाली (परंपरा तथा नावाचार), संपादक डॉ अनया थत्ते, सत्यम पब्लिशिंग
29. हाऊस, नई दिल्ली,२०२१
30. लोकनाट्याची परंपरा, वि. कृ जोशी, ठोकळ प्रकाशन, पुणे, १९६१
31. गौळण वाङ्मय आणि स्वरूप, डॉ. रामचंद्र देखणे, विश्वकर्मा पब्लिकेशन, पुणे, २०२१
32. तमाशा एक रांगडा खेळ, डॉ गणेश चंदनशिवे, डिम्पल प्रकाशन, मुंबई, २०१८
33. लोकपरंपरेचे शिल्पकार,डॉ गणेश चंदनशिवे, डिम्पल प्रकाशन, मुंबई, २०२२
34. Typological insights into Folklore of Goa, Dr. Pandurang Phaldesai, Saasaai Publication,Goa
35. स्वातंत्र्योत्तर मराठी पोवाडा, डॉ. सयाजीराव गायकवाड, अक्षर दालन प्रकाशन, कोल्हापूर, २०१९
36. महाराष्ट्राच्या प्रयोगात्म लोककला - डॉ.प्रकाश खांडगे साहित्य संस्कृती मंडळ महाराष्ट्र शासन २०१७.
37. भंडार बुक्का डॉ.प्रकाश खांडगे -मैत्रेय प्रकाशन
38. खंडोबाचे जागरण - डॉ.प्रकाश खांडगे लोकवाङ्मय ग्रह

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner